7/5276

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI
(Sn.Güldal AKŞİT)

SAYI : B.02.0.007/00. 752 18/04/2005
KONU : Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
GENEL SEKRETERLİĞİNE
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı)

İLGİ: Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 04.04.2005 tarih ve B.02.0.KKG.0.12/106-431-11/1494 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Tekirdağ Milletvekili Sayın Enis TÜTÜNCÜ'ye ait Yazılı Soru Önergesi hakkındaki bilgileri içeren cevap ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Güldal AKŞİT
Devlet Bakanı

Dağıtım:
Gereği :
- TBMM Bşk.Genel Sekreterliği
  (Kanunlar ve Kararlar Dai.Bşk.)
  Ek: 1 Yazı (2 Nüsha)

Bilgi :
- Başbakanlık
  (Kan.ve Kar.Gen.Müd.)
  Ek: 1 Yazı

7/5276

TEKİRDAĞ MİLLETVEKİLİ SAYIN ENİS TÜTÜNCÜ'NÜN
7/5276 NOLU SORU ÖNERGESİ CEVABIDIR

Sokakta çalışan veya yaşayan çocuk sayısında artış olduğu, buna bağlı olarak çocukların hırsızlık, gasp, darp, kapkaç, yaralama, cinsel taciz gibi suçlara karışma oranlarının da giderek artmakta olduğu yönündeki haberler basınımızda sıkça yer almaktadır.

Toplumsal gelecek açısından ciddi tehlikeler içeren bu sorunla ilgili olarak;

SORU 1:

2003 ve 2004 yılları için, sokakta çalışan veya yaşayan çocuklarımızın sayısı kaçtır? Bu sayıda önceki yıllara göre meydana gelen artışlar ve sebepleri nelerdir?

CEVAP 1:

Aralık 2003 sonu itibariyle çocuk ve gençlik merkezlerinden hizmet alan çocuk (sokakta yaşayan ve çalışan) sayısı: 33.247

Aralık 2004 tarihi itibariyle çocuk ve gençlik merkezlerinden hizmet alan çocuk (sokakta çalışan ve yaşayan) sayısı : 41.982

Sokaktaki çocukların sokağa iniş nedeni büyük oranda ekonomik olmakla beraber, aile içi şiddet, cinsel/fiziksel istismar, sosyal destek sistemlerinin yetersizliği, ailenin bakabileceğinden fazla çocuğa sahip olması, sevgisizlik, ihmal, çocukların akranlarıyla birlikte eğitim kurumlarından yararlanamaması, eğitim kurumlarındaki çocukların okul başarısının yukarıda sayılan olumsuz etkenler dolayısıyla olumsuz etkilenmesi ve öğretmenlerle çocuklar arasındaki olumsuz iletişim sayılabilir. Bu sorunlara genel bir bakış açısı getirildiğinde kaynağın büyük oranda yoksulluk ve yetişkinlerin olumsuz tutumlarından kaynaklandığı görülmektedir. Aile ortamında ve eğitim kurumlarında yaşadığı olumsuz iletişim, çocuğun korunma beklentisi duyduğu yetişkinlere ilişkin güvenini kaybetmesine ve tamamen arkadaşlarına yönelerek bir yetişkinin yol göstericiliğinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu tür istismar durumlarıyla karşı karşıya kalan çocuklar kolaylıkla akran gruplarının etkisinde kalmakta ve sokak ortamı tüm tehlikelerine rağmen cazip bir hal almaktadır.

Sağlıksız aile ortamında yetişen çocuğun eğitimine önem verilmemekte, aile bütçesine katkıda bulunması beklenmekte ve çocuk yaşına uygun olmayan ruhsal ve fiziksel sağlığını tehlikeye sokan işlerin yanı sıra bağımlılık kazanmasına neden olacak işlerde (mobilya cilası, ayakkabı tamirciliğinde kullanılan madde, vs...) çalıştırılmaktadır.

Bu çocuklar para kazandığı için kendisini yetişkin gibi hissetmektedir. Çoğu zaman ailenin denetiminden uzaklaşan çocuk eğitimini yarıda bırakmakta, akran gruplardan soyutlandığı gibi yetişkinlerin dünyasına da girememekte, iş ortamında da uyum sağlayamayarak ayrılmakta, sokaktaki sınırsız ve sorumsuz özgürlüğü seçerek sosyal yaşamdan tamamen kopmakta ve bir süre sonra sokakta yaşamayı tercih eder hale gelmektedir.

Bunlar sokaklardaki akran grupları ile ilişkileri buluna, değişik etkiler altında sokaklarda başıboş gezen çocuklardır. Uyuşturucu ve uçucu madde bağımlısı olup

dilencilik, vb... yollarla geçimini sağlayan bu çocuklar, komün hattı biçiminde sokak yaşamını sürdürmekte ve sevgi, güven, korunma, ait olma vb. gereksinimlerini bu gruplarda karşılamaya çalışmaktadırlar. Sokağın olumsuz etkileri nedeniyle zaman zaman sokakta çetelere karışıp yankesicilik, gasp, hırsızlık vb... yollara da yönelebilmektedirler.

SORU 2:

2003 ve 2004 yıllarında çocuklar tarafından işlenilen suçların mahiyeti ile sayıları ve bunların önceki yıllara göre artış oranları nelerdir?

CEVAP 2:

Soruyla ilgili verilerin İçişleri ve Adalet Bakanlıklarından temininin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

SORU 3:

Söz konusu olumsuz tablo, hükümetinizin uyguladığı politikalar sonucu artan yoksullaşmanın yarattığı çaresizliğin bir sonucu olarak görülebilir mi?

CEVAP 3:

Çocukları koruma hizmetlerinde son yıllarda bütün dünya üzerinde durulan yaklaşım, aile birliğinin korunması yaklaşımıdır. Bu yaklaşım çocuğun kendi evi dışında bir kuruma yerleştirilmesi yerine ailesi yanında yaşamına devam etmesine imkan tanımasıdır.

Ülkemizde ise korunmaya muhtaç çocuklara verilen hizmetlerin kurum bakımında yoğunlaştığı görülmektedir.

SHÇEK Genel Müdürlüğünün hizmet öncelikleri;

Ayni Nakdi Yardım ile öz ailesinin yanında bakım,
Koruyucu ailede bakım,
Evlat edindirme yoluyla aile yanında bakım,
Çok acil durumlarda (ihmal, istismar, kötü muamele) ve çeşitli nedenlerle aile yakınları yanında bakılamayacak durumda olan çocuklar için kurum bakımı şeklinde belirlenmiştir.

Ayni ve Nakdi Yardımlar, yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç çocuk, genç, yaşlı, özürlü ve diğer risk grubu bütün kişilere kaynakların yeterliliği ölçüsünde yapılan sosyal yardımlardır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni-Nakdi Yardım Hizmetlerinde ailelerin ekonomik yoksunluğu nedeniyle;

Korunma karalı, kuruluşta bakılan, ayni-nakdi yardımla desteklenerek ailesi yanında bakımları sağlanan çocuk ve gençler,

Korunma kararlı, kuruluşlarda yer olmadığı için sıraya alınmış olup, ayni-nakdi yardımla desteklenerek ailesi yanında bakılan çocuk ve gençler,

Yeterince kurumsal hizmet sunulamadığı için aileleri tarafından bakılan özürlü çocuk ve gençler,

Ailenin ekonomik yoksunluğu nedeniyle korunma kararı talep edilen, ayni-nakdi yardımla desteklendiği için korunma kararından vazgeçirilerek ailesi tarafından bakılan çocuklara öncelik verilmektedir.

Ayni Nakdi Yardım hizmetinden 2004 yılında 1.886 sı korunma kararlı olmak üzere 14.778 çocuk yararlanmıştır.

Bireyin korunmasına yönelik hizmetlerin mümkün olduğu ölçüde kendi yaşam ortamlarında verilmesi, kurum bakımına alınan çocukların ise öz ailelerinin güçlendirilmesi ve çocuklarını kurum bakımından en kısa zamanda almalarına yönelik çalışmalara öncelik ve ağırlık verilmektedir.

Bu çalışmalar sonucunda korunmaya muhtaç çocuk statüsünde koruma kararı alınarak kuruluşa yerleştirilen veya yerleştirilmek üzere sırada bekleyen çocuk sayısında düşüş, süreli nakdi yardım yapılan kişi sayısı ve bu amaçla kullanılan ödenek miktarlarında da 2005 ve izleyen yıllarda artışlar olacağı düşünülmektedir.

SORU 4:

Sokakta çalışan veya yaşayan ve sıkça suça karışan çocukların illere göre dağılımı, yaşları, cinsiyetleri ve eğitim düzeyleri ile ailelerin parçalanmışlık durumu nedir?

CEVAP 4:

Sokakta çalışan çocuklar ile yürütülen mesleki çalışmalar büyük oranda sokakta gerçekleşmekte olup, bu nedenle yukarıda belirtilen sayı nisbetinde istatistiki veri sunulmamaktadır. Bunun yanı sıra bu güne kadar ulaşılan sokakta yaşayan çocuk sayısı 6853'dür. Bu çocuklar kuruluşlarımızdan 24 saat hizmet almaktadırlar ve sokakta yaşayan çocuklara ait soru önergesinde istenen veriler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

1- MERKEZE KABULDE EĞİTİM DURUMU		
Hiç okula gitmemiş	687	11%
İlköğretim ara sınıf terk	2464	42 %
İlkokul mezunu	1332	22,80 %
İlköğretim terk (6-7-8 sınıf)	644	11 %
İlköğretim mezunu	323	5,50 %
Lise terk	375	6,40 %
Toplam	5825	

2- GÖÇ ETTİĞİ BÖLGE		
Güneydoğu	1146	15,60%
Doğu	1103	21,50 %
Karadeniz	559	7,60 %
İç Anadolu	865	11,70%
Marmara	584	8 %
Ege	327	4,40 %
Akdeniz	399	5,40 %
Yurtdışı	13	0,20 %
Bilgi Yok	1857	25,30 %
Toplam	6853	

3- AİLE YAPISI		
Birlikte yaşıyor	3329	50,40%
Ana baba ölü	636	9,60 %
Parçalanmış aile	1577	23,80 %
Bilgi Yok	1059	16,00 %
Toplam	6601	

4- MADDE KULLANIYOR MU?		
EVET	2163	51,90%
HAYIR	2028	48,30 %
Toplam	4191	

5- SOKAĞA ÇIKMA NEDENİ		
Aile içi şiddet	1145	18,40%
Aile ile anlaşamama	548	8,80 %
Aile parçalanması	821	13,20 %
Zorla çalıştırılma	180	2,90 %
Arkadaş etkisi	211	3,30 %
Yurt-yuva uyumsuzluğu	122	1,90 %
Kendi	312	5 %
Diğer	1650	26,50 %
Bilgi yok	1217	19,60 %
Toplam	6206	

6- CİNSİYET DAĞILIMI		
KIZ	394	5 %
ERKEK	6459	95 %

SORU 5:

Bu çocuklarımızın, yaşamakta oldukları sorunları önlemeye dönük olarak bu güne kadar uyguladığınız politikalar nelerdir? Varolan tablo, izlediğiniz politika ve aldığınız önlemlerin yetersiz kaldığını yansıtmıyor mu? Son olumsuz gelişmeler de dikkate alınarak, düşünülebilecek yeni politika ve önlemler neler olabilir?

CEVAP 5:

Sokakta yaşayan ve çalışan çocuklara hizmet vermek ve bu çocukları, sokaktan uzaklaştırmak amacıyla, 1997 yılından itibaren, SHÇEK'e bağlı olarak hizmet veren Çocuk ve Gençlik Merkezlerimizdeki hizmetlerden, istenilen düzeyde sonuçlar alınamadığı ve çocukların sokaktan uzaklaştırılamadığı görülmüştür.

Bugüne kadar, Çocuk ve Gençlik Merkezleri aracılığıyla hizmet götürülmesine rağmen gün geçtikçe sayılarının arttığı tespit edilen sokakta yaşayan, sokakta çalışan, madde kullanan, ticari cinsel sömürüye maruz kalan kız çocukları gibi ihtiyaç guruplarına, hizmet ağı oluşturmak amacıyla yeni uygulamalara ihtiyaç olduğu açıktır. Bu çocukların, örgün eğitim veya mesleki eğitime dahil edilmeleri ve ailelerinin yanına veya kurum bakımına yönlendirilerek, eğitimini tamamlamış yada iş sahibi gençler olarak rehabilitasyonlarının tamamlanması amacıyla, SHÇEK Genel Müdürlüğü'nce, yeni hizmet modelleri üzerinde yoğun bir çalıma sürdürülmektedir.

Yukarıda bahsettiğimiz tüm ihtiyaç grupları, özel bir çalışma ve uzmanlaşmış kurumlar gerektirmektedir. Oysa, bugüne kadar, personel ve bütçe yetersizliği ve sektörler arası aktif bir işbirliğine gidilememesinden dolayı söz konusu sorun gruplarına ilişkin hizmetler, genellikle bir merkez bünyesinde verilmekteydi. Bu da hizmetin işleyiş ve niteliğini olumsuz etkilediğinden arzu edilen sonuçlara ulaşmasını engellemiştir. Bu nedenle, şekillendirdiğimiz hizmet modelinde, her merkez, bu ihtiyaç gruplarından sadece birisine hizmet verecek şekilde yapılandırılmıştır.

Sokaktaki çocuk olgusu, pek çok sorunu içinde barındırdığından dolayı, çözümü de çok sektörlü bir çalışmayı gerektirmektedir.

Bugüne kadar sokaktaki çocuk sorununun çözümüne ilişkin tüm beklentiler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna yönelmişse de bugün ülkemiz gündemindeki yerini koruyan sokaktaki çocuk sorununun çözümüne ilişkin çok sektörlü bir yaklaşımın geliştirilmemesi nedeniyle, başarı oranı beklenilenin çok altında kalmaktadır.

Bu sorunun çözümüne ilişkin, ilgili kurum olarak, sorumluluğumuzu bilmekle beraber, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve özellikle Yerel Yönetimlerle, sorunun çözümü için aktif bir işbirliğine gidilmemesi halinde, çözüm arayışları sonuçsuz kalmaya devam edecektir.

Sokaktaki çocuk sorununa ilişkin bahsettiğimiz hizmet modelleri, sorun ortaya çıktıktan sonra neler yapılması gerektiğiyle ilgili çalışmaları kapsamaktadır.

Oysa, sorunun önlenmesi aşamasında yeterli hizmetler üretilmediği takdirde, tüm bu çalışmalar yetersiz kalacak ve sokaktaki çocuk sokaktaki yetişkine dönüşerek tüm toplumu tehdit eder bir hale gelecektir.

Sorunun önlenmesine yönelik çalışmalarda, koruyucu ve önleyici hizmetlerde, öncelikli görev devlete düşmektedir: yoksulluk, göç ve işsizlik gibi.

Ancak, sorun, günceldir ve önemlidir. Acilen mevcut duruma ilişkin tedbirler alınması ve bu doğrultuda, reel, sürdürülebilir, uygulanabilir hizmetler üretilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, hazırlanan hizmet modeline konu olan sorunun, önlenmesine yönelik olarak verilecek hizmetlerin, yerel yönetimler tarafından üstlenilmesi aciliyet arz etmektedir.

Yerel yönetimler, sorumlu oldukları sınırlar içerisinde bulunan, öncelikle varoşlarda ve imkanların tamamı zorlanarak tüm mahallelerde çocuk ve gençlerin kullanımı amacıyla spor ve kültürel etkinliklere uygun ortamları hazırlayarak, çocukların şehrin merkezine akışını durduracak tüm etkinlikleri sunmak, bunun yanı sıra, SHÇEK, MEB ve İÇİŞLERİ BAKANLIĞI ile bağlantılı olarak çocukların ailelerine yönelik eğitim ve sosyal destek hizmetlerini geliştirmek durumundadır.

Çocuğun sokağa çıkmasındaki ilk adım, sokakta çalışma olgusu ile başlamaktadır. Yerel yönetimler tarafından açılması öngörülen yerel bürolarla, çocuk, genç ve ailelerine ulaşılarak, öncelikle sokakta çalışma olgusunun önüne geçilmelidir.

Sokakta çalışan çocukların yoğunlukla bulunduğu her mahallede Toplum Merkezi veya yerel yönetimlerce açılması beklenen, yerel bürolar bulundurulmalıdır. Aksi halde yapılan çalışmalar sonuçsuz kalacaktır. Toplum merkezinde görevli meslek elemanları tarafından çocuklarla, ailelerle ve öğretmenler ile toplantılar ve veya grup çalışmaları yoluyla bilinçlendirme ve içgörü kazandırma çalışmaları yürütülecektir.

Çocukların bir merkezde toplanarak burada çeşitli etkinliklere katılımı yoluna gidilmeyecektir. Bu tarz etkinliklerin çocukların bulundukları toplumdan daha da uzaklaşmalarına ve aileleri ile bağlarını kopartmaları yönünde etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca gerçek sorunun kaynağının aileler ve bunların çevre olduğundan hareketle, çalışmalar çocuk üzerinde olduğu kadar aile, okul ve çevre üzerinde odaklaşacaktır.

Çocuğun bulunduğu bölgeden uzaklaşarak kentin merkezinde hizmet veren Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde faaliyetlere katılması yerine, çocuğun mendi ailesi ve çevresi içerisindeki koşullarını iyileştirerek, aile bağlarının kopmasını engelleyici çalışmalar yürütecek şekilde yapılanacaktır, bu yapılanma da Toplum Merkezleri ile mümkün gözükmektedir.

7/5276

Sonuç olarak sorunun çözümüne yönelik hizmet modelinin uygulanması aşamasında, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sivil Toplum Örgütleri ve özellikle Yerel Yönetimlerle işbirliği yapılmaktadır.

Bu doğrultuda; 2005/5 sayılı "Sokakta çalışan yaşayan çocuklara yönelik hizmet modeli" konulu, Başbakanlık Genelgesi yukarıda bahsedilen sektörler arası işbirliğinin gerçekleştirilmesi amacıyla yayımlanmıştır.